

Zkvalitňování vzdělávání budoucích učitelů na PdF UHK
CZ.O2.3.68/0.0/0.0/16_038/0006939

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

METODICKÝ PRŮVODCE PRO VÝUKU CIZÍCH JAZYKŮ

PROBLÉMY VE VÝSLOVNOSTI V ANGLICKÉM,
NĚMECKÉM, RUSKÉM A FRANCOUZSKÉM JAZYCE

Kolektiv autorů

2020

Autoři:

Besedová Petra (německý jazyk, editorská práce),

Mádlová Michaela (francouzský jazyk),

Půža Miroslav (ruský jazyk),

Tauchmanová Věra (anglický jazyk),

Voříšková Vendula (německý jazyk)

ÚVOD

„Výslovnost jako nezbytná složka hodin cizího jazyka byla v minulosti podceňována a ani dnes jí často není věnováno tolik prostoru, kolik by bylo třeba a kolik by si zasloužila. Tradičně zaujímal prvořadé postavení v cizojazyčné výuce psaná forma jazyka¹, což je dáno historickým vývojem vyučování cizích jazyků (výuka latina a řečtiny) a také osvojováním jazyka zejména prostřednictvím učebnice, tedy psaného a zároveň hlavního zdroje ve výuce. Učitelé cizího jazyka bývají navíc ze svého studia lépe vybaveni dovednostmi práce s textem, s písemnými cvičeními než schopnostmi efektivně zařazovat ústní aktivity. Často jsou potom v praxi i ústní aktivity odvozeny od písemných materiálů. Tato dominance písemného projevu v cizojazyčné výuce a nedostatek mluveného slova se odráží nejen v obtížích studentů ve vlastním mluveném projevu, ale i v obtížích v percepci a reprodukci slyšeného.“ (Mádlová, 2018, s. 17)

Při studiu cizího jazyka, musíme počítat s tím, že máme návyky výslovnosti vytvořené v raném dětství. Ty ale platí pro náš jazyk mateřský. Měli bychom si tedy vytvořit návyky nové, odlišné od našeho jazyka mateřského. Ideálně by se tak mělo dít prostou imitací, nápodobou jazyka nového. Podmínky pro vytvoření nových návyků však nejsou stejné, jako u jazyka mateřského. Musíme proto vědět, jak se cizí jazyk od našeho mateřského jazyka ve výslovnosti liší a na tyto rozdíly se při nácviu správné výslovnosti zaměřit. Pro studenty cizího jazyka je důležité vědět, kde a jak se která hláska tvoří. Tedy fyziologicko-artikulační hledisko fonetiky. Znamená to popis tvoření jednotlivých hlásek a způsobů jejich spojování. Je úkolem učitele, aby studenta ke správné výslovnosti pomohl navést. Velmi laicky řečeno je potřeba uvědomit si, co mám v puse a jak to používám. Mohu potom vědomě svoji výslovnost lépe korigovat. Imitace a nápodoba rodilého mluvčího je samozřejmě možná, té ale nejsou všichni studenti schopni.

Při učení se cizímu jazyku je důležité uvědomit si zvukovou stavbu dvou různých jazyků a porovnávat je mezi sebou. Jak víme, slouží řeč k předávání informací, signálů. Při používání cizího jazyka se snažíme o předání této informace. Mělo by nás zajímat, jak kvalitně tuto informaci, předáváme. Správnou výslovnost je potřeba studentům neustále připomínat a vést je k jejímu dodržování nebo alespoň k nápodobě normy.

---

¹ V polovině 20. století se s rozvojem audioorálních a audiovizuálních metod pozornost více obrací k mluvené formě jazyka.

V poslechových cvičeních a v mluveném projevu obecně by se jistě měli žáci a studenti setkávat s kultivovanou a korektní výslovností, která jim bude vzorem pro jejich vlastní mluvený projev. Důležitá je vždy také zpětná vazba a opravování chyb při nácviku výslovnosti, vedoucí k identifikaci chyby, její interpretaci a následné korekci. Vyučující musí posoudit a správně vyhodnotit situaci, ve které ne/opravit chyb ve výslovnosti žáka. „Do jazykové praxe je třeba uvádět normu kultivované výslovnosti, seznamovat s ní uživatele jazyka a vést je k dodržování jejích zásad. Velký vliv v oblasti výslovnosti mají kromě školní výuky sdělovací prostředky, zejména rozhlasové a televizní vysílání. Výslovnost učitele, stejně jako výslovnost moderátorů se mohou stát vzorem. Pro oba případy ovšem platí, že ne vždy se jedná o výslovnost ve všech ohledech správnou. Spatřujeme nedostatky ve výslovnosti učitelů na úrovni segmentální i suprasegmentální, učitelé sami často tápou především v oblasti výuky prozodie, ve výkladu těsné vazby suprasegmentálního – rytmičko-melodického členění k logickému členění promluvy. Často lze konstatovat, že vlastní kvalita výslovnosti učitele nepředstavuje právě potřebný model. Někteří učitelé si bohužel nejsou vědomi vlastních chyb ve výslovnosti, nejsou schopni je odhalit u sebe, a proto je těžko mohou odstranit u svých studentů. U studentů se spokojí s výslovností, která sice nebrání porozumění, ovšem neodpovídá správné výslovnosti a je velmi vzdálena výslovnosti rodilých mluvčích. Toto může pramenit z nedostatků v pregraduálním vzdělávání učitelů cizího jazyka, kdy mnohdy chybí vztah mezi teoretickými znalostmi v oblasti fonetiky a fonologie a jejich praktickým zprostředkováním svým budoucím žákům a studentům. Jak známo, není důležité pouze CO (na)učit, ale také JAK to (na)učit. Zdůrazňujeme, že není možné podceňovat oblast metodologie vyučování fonetiky.“ (Mádlová, 2018, s. 17-18)

„Akcentujeme potřebu a v praxi ověřenou užitečnost propojení poslechu zvukového materiálu s navazující vlastní produkcí slyšeného. Osvědčený postup lze vyjádřit schématem: poslech – vlastní produkce – nahrávka – analýza vlastní nahrávky (pokud možno žakovu nahrávku srovnat s originálním, primárním poslechem). Je nepopíratelné, že častý a pravidelný poslech působí pozitivně na vlastní výslovnost posluchače, a proto je žádoucí poskytnout mu co nejvíce možností setkat se s kultivovanou výslovností. Jak známo, existuje úzký vztah mezi znalostí artikulačních a prozodických jevů a rozvojem porozumění mluvenému projevu. Díky správné výslovnosti je uživatelům jazyka nejen lépe rozuměno, ale také oni sami lépe rozumí slyšenému. Je totiž obtížné rozumět, neumíme-li sami správně vyslovovat.“ (Mádlová, 2018, s. 18)

Tento metodický průvodce vznikl jako pomůcka učitelům cizích jazyků, resp. anglického, německého, ruského a francouzského, která popisuje a shrnuje,

na co se zaměřit v daném jazyce z pohledu typických fonetických chyb, jež obvykle dělá český žák při studiu příslušného jazyka. Kapitoly jsou členěny podle jednotlivých cizích jazyků, u nichž jsme se zaměřili na problémové oblasti výslovnosti, které determinujeme s uvedenou možnou nápravou. V druhé části pak předkládáme praktické aktivity do výuky, jak pracovat na problematických prvcích ve výslovnosti v konkrétním jazyce.

ANGLICKÝ JAZYK

• PROBLÉMOVÉ OBLASTI VÝSLOVNOSTI

Anglické hlásky a anglický přízvuk

Hlásky se v angličtině, stejně jako v češtině, dělí na dvě základní skupiny:

- 1) samohlásky a
- 2) souhlásky.

Stejný je i jejich princip rozlišení – při výslovnosti samohlásek prochází vzduchový proud volně dutinou ústní, při výslovnosti souhlásek musí vzduchový proud překonat překážku v dutině ústní, případně v dutině nosní.

Činnost artikulačních orgánů při výslovnosti českých hlásek však není úplně stejná jako při výslovnosti hlásek anglických. Při výuce angličtiny učitelé navíc musí věnovat pozornost i hláskám, které v češtině vůbec neexistují.

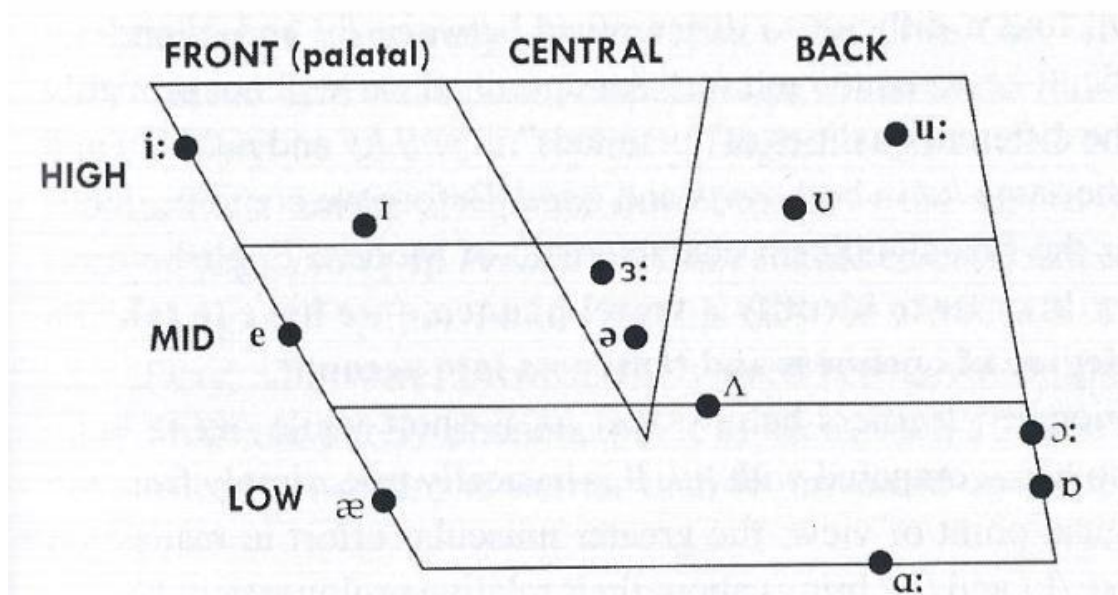
Anglické samohlásky

Anglické samohlásky lze rozlišovat na základě 8 kritérií:

- 1) podle horizontální polohy jazyka rozlišujeme samohlásky:
  - přední (front),
  - střední (central) a
  - zadní (back);
- 2) podle vertikální polohy jazyka rozlišujeme samohlásky:
  - nízké (low),
  - středové (mid) a
  - vysoké (high);
- 3) podle účasti rtů rozlišujeme samohlásky:
  - zaokrouhlené (rounded) a
  - nezaokrouhlené (unrounded);

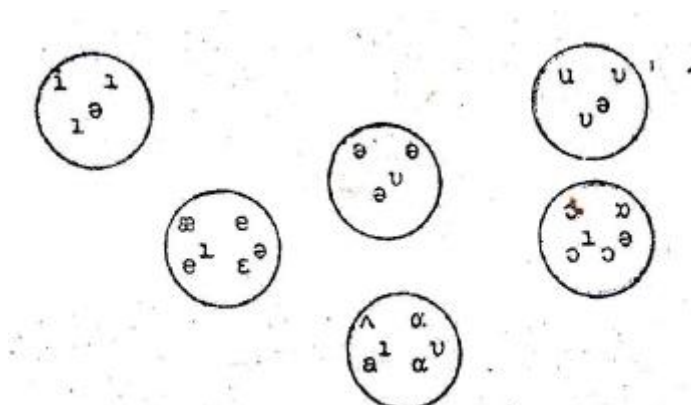
- 4) podle délky rozlišujeme samohlásky:
- krátké (brevior),
  - dlouhé (longior) a
  - polodlouhé (half-long);
- 5) podle stupně otevřenosti rozlišujeme samohlásky:
- otevřené (open, half-open) a
  - zavřené (close, half-close);
- 6) podle artikulačního napětí rozlišujeme samohlásky:
- napjaté (tense) a
  - nenapjaté (lax);
- 7) podle toho, zda se vyskytují v otevřené nebo zavřené slabice, rozlišujeme samohlásky:
- plné (full) a
  - redukované (reduced);
- 8) podle počtu samohlásek v rámci jedné slabiky rozlišujeme:
- jednoduché samohlásky (monophthongs),
  - dvojhlásky (diphthongs) a
  - trojhlásky (triphthongs).

Na následujícím obrázku je znázorněno artikulační umístění anglických samohlásek podle Daniela Jonese.

Obr. 1 Artikulační umístění anglických samohlásek podle Jonese

Další obrázek demonstruje vokální systém angličtiny. Z obou zde uvedených obrázků je patrné, že inventář anglických samohlásek je ve srovnání s češtinou větší.

Obr. 2 Vokální systém angličtiny podle Skaličkové

Při nácviu správné výslovnosti anglických samohlásek je u českých rodilých mluvčích nutno dbát na dodržení správné délky samohlásek. Breviorové samohlásky musí být vysloveny s co možná nejkratší délkou před neznělými souhláskami. Neznělé souhlásky totiž v angličtině zkracují délku předcházející samohlásky. Breviorové [ɪ] před neznělou souhláskou je skutečně velice krátké (např. ve slově „bit“). Znělé hlásky mají opačný účinek – prodlužují délku předcházející samohlásky. Proto délka samohlásky ve slově „bid“ (breviorové [ɪ] před znělou souhláskou) je v podstatě stejná jako ve slově „beat“ (longiorové [i:] před neznělou souhláskou). Ve slově „bead“ je longiorové [i:] mnohem delší než ve výrazu „beat“.

Pozornost je nutno věnovat správné výslovnosti hlásky [æ] (tato samohlásky je, na rozdíl od češtiny, v angličtině fonémem).

Samohlásky [ə] se v české výslovnosti vyskytuje často, její výslovnost obtížná není. Je však třeba dbát na to, aby čeští rodilí mluvčí nepoužívali tuto hlásku nadbytečně (v češtině nepatří do inventáře fonémů, v angličtině je nejen fonémem, ale dokonce i morfémem!).

Anglické souhlásky

Anglické souhlásky jsou rozlišovány na základě 7 kritérií:

- 1) podle účasti hlasu rozlišujeme souhlásky znělé (voiced) a neznělé (voiceless);
- 2) podle způsobu artikulace rozlišujeme souhlásky závěrové (stops) a úžinové (constrictives);
- 3) podle místa artikulace rozlišujeme souhlásky retné (labials), retoretné (bilabials), retozubné (labiodentals), zubné (dentals), dásňové (alveorals), tvrdopatrové (palatals), měkkopatrové (velars), hrtanové (glottals);
- 4) podle účasti nosní dutiny rozlišujeme souhlásky nosové (nasals) a ústní (orals);
- 5) podle sluchového dojmu rozlišujeme souhlásky výbuchové (plosives) s kategorií afrikát (affricates) a třené (fricatives);
- 6) samostatnou kategorii tvoří souhláska boční (lateral);
- 7) samostatnou kategorii tvoří tzv. polosamohlásky (semi-vowels).

Na obrázku 3 je uvedena tabulka anglických souhlásek podle Daniela Jonese:

Tabulka anglických souhlásek podle Daniela Jonese - obr. 3

	LABIAL		DENTAL	ALVE- OLAR	POST- ALVE- OLAR	PALATO- ALVEOLAR	PALATAL	VELAR	GLOTTAL
	Bi-labial	Labio- -dental							
CONSONANTS	PLOSIVE	pb		td				kg	?
	AFFRICATE					tʃ dʒ			
	NASAL	m	ɱ	n				ŋ	
	LATERAL			l					
	FRICATIVE		f v	θ ð	s z	r	ʃ ʒ	x	h
	SEMI- -VOWEL	w					j	(w)	

Obr. 3 Anglické souhlásky podle Jonese

Při nácviku správné výslovnosti anglických souhlásek je u českých rodilých mluvčích nutno věnovat pozornost nejen v češtině neexistujícím souhláskám [ð] a [θ], ale i hlásce [ŋ] (v češtině toto nosové [ŋ] existuje, ale není samostatným fonémem) a odlišné výslovnosti českého a anglického [r] a [h]. Výslovnost v češtině neexistující souhlásky [w] není pro české rodilé mluvčí problematická, paradoxně však mají čeští mluvčí tendenci aplikovat tuto výslovnost i v případě souhlásky [v], která je v češtině jedinou správnou variantou.

Velkým problémem může být pro české rodilé mluvčí tendence uplatňovat asimilaci znělosti souhlásek na konci slov. V angličtině je nezbytné dodržet odlišnou výslovnost párových souhlásek ze dvou důvodů - aby nedošlo ke změně významu („bag“ vs. „back“, „eyes“ vs. „ice“, atd.) a aby byla zachována kvantita předcházející samohlásky, o které bylo pojednáno výše („beat“ vs. „bead“, „bit“ vs. „bid“).

Anglický přízvuk

Při nácviku správné výslovnosti je třeba dbát na správné umístění slovního přízvuku, protože anglický přízvuk není ustálen (na rozdíl od češtiny) na první slabice slova. Tato skutečnost komplikuje porozumění anglickému mluvenému textu, protože nejsou jasně dány hranice mezi jednotlivými slovy. Přízvuk je v angličtině dokonce fonémem, v některých případech odlišuje podstatná jména od sloves (podstatné jméno „record“ má přízvukovou první slabiku, sloveso „record“ má přízvukovou druhou slabiku; slovo „present“ s přízvukem na první slabice je podstatným jménem nebo přídavným jménem, stejné slovo s přízvukem na druhé slabice je slovesem).

Přízvuk má vliv i na kvalitu samohlásek – v nepřízvukných slabikách jsou v angličtině používány pouze tzv. slabé vokály [ɪ], [ə].

- PRAKTICKÉ IMPLIKACE NÁCVIKU VYBRANÝCH FONETICKÝCH PROBLÉMŮ V ANGLICKÉM JAZYCE

PRONUNCIATION, RHYTHM, SINGING
VÝSLOVNOST, RYTMUS, ZPĚV
 píseň *It's Raining, It's Pouring*

CÍL(e) VÝUKY: Zlepšení poslechových dovedností, nácvik výslovnosti v rychlém tempu
CÍLOVÁ SKUPINA: věk 12–15 let / jazyková úroveň A2
JAZYK: anglický
DOPORUČENÁ ČASOVÁ DOTACE: 15–20 minut
FORMA VÝUKY: společný poslech
POMŮCKY: nahrávka písně, vytištěný text písně jako handout pro žáky, AVT

TEXT PÍSNÍČKY:

It's raining, it's pouring;

The old man is snoring.

He went to bed and he

Bumped his head

And couldn't get up in the morning.

POPIS AKTIVITY:

Žáci si společně dvakrát poslechnou anglickou dětskou píseň. Text písně nemají k dispozici v písemné formě. Při druhém poslechu mají žáci za úkol napsat slova, která v textu slyší.

Při třetím poslechu písně již žáci mají k dispozici vytištěný text písně, sami si zkontrolují, zda při druhém poslechu správně zaznamenali slova obsažená v písni.

Při čtvrtém poslechu žáci zpívají píseň zároveň s poslechem. Následně společně procvičují poslední verš – nejprve jej čtou v pomalejším tempu, postupně je tempo zrychlováno tak, aby bylo stejné jako v písni.

KONTROLA:

Každý žák nahlas přečte v co možná nejrychlejším tempu poslední verš písně. Na závěr všichni zpívají píseň společně.

MOŽNÁ VARIACE:

Plusové body do klasifikace získá ten, kdo jako první zazpívá text písně.

BESEDOVÁ, P., KROUPOVÁ, L. (2020) *Zpíváme si v cizích jazycích*. Hradec Králové: Gaudeamus.

SPELLING

NÁCVIK SPELOVÁNÍ

píseň Bingo

CÍL(e) VÝUKY: Zlepšení poslechových dovedností, nácvik spelování
CÍLOVÁ SKUPINA: věk 10–12 let / jazyková úroveň A1
JAZYK: anglický
DOPORUČENÁ ČASOVÁ DOTACE: 10 minut
FORMA VÝUKY: společný poslech, zpěv a spelování
POMŮCKY: nahrávka písně, vytištěný text písně jako handout pro žáky, AVT

TEXT PÍSNIČKY:

**There was a farmer had a dog
and Bingo was his name, oh!
B-I-N-G-O, B-I-N-G-O, B-I-N-G-O,
and Bingo was his name, oh!**

POPIS AKTIVITY:

Žáci si společně poslechnou anglickou dětskou píseň, k dispozici mají i vytištěný text písně.

Po prvním poslechu si společně zopakují spelování hlásek obsažených ve slovu BINGO.

Při všech následujících posleších žáci zároveň zpívají a při spelování slova BINGO tleskají a zároveň spelují všechny hlásky v něm obsažené.

KONTROLA:

Vyučující napíše na tabuli několik variant pořadí hlásek obsažených ve slovu BINGO a žáci procvičují spelování.

MOŽNÁ VARIACE:

Různé variace řazení hlásek obsažených ve slovu BINGO vymýšlejí a spelují sami žáci, vyučující tyto varianty zapisuje na tabuli.

BESEDOVÁ, P., KROUPOVÁ, L. (2020) *Zpíváme si v cizích jazycích*. Hradec Králové: Gaudeamus.

NĚMECKÝ JAZYK

• PROBLÉMOVÉ OBLASTI VÝSLOVNOSTI

Německá výslovnost nevypadá na první pohled tak složitě jako výslovnost anglická nebo francouzská a je často podceňována a při výuce neprávem odbývána. Přispívá tomu i fakt, že na rozdíl od učebnic ostatních jazyků nebyvalo přepisování výslovnosti v učebnicích německého jazyka běžné a studenti měli a mají tendenci aplikovat české suprasegmentální jevy, tedy zvukové prvky založené na prozodických prostředcích řeči, na němčinu. Správnou výslovnost je ale třeba neustále kultivovat.

Cvičení na správnou výslovnost jsou sice do učebnic němčiny zařazována, ale z časových důvodů nejsou ve výuce procvičovány nebo jen okrajově. Správné výslovnosti by měli dbát i učitelé, protože žáci přijdou do styku s němčinou s dobrou výslovností jen zřídka. Německé populární kapely nejsou v Čechách tak známé jako ty anglické. Filmy v originálním znění se do kin nedostanou, a když ano, rozhodně se nejedná o mainstreamovou záležitost. Stále se opakující dokumenty z 2. světové války s dobovými projevy říšského ministra propagandy Goebbelse němčině na přitažlivosti nepřidají. Takže je to na nás, učitelích němčiny!

Výbornou zkušeností při mých studijních pobytech v Německu byli rodilí mluvčí, kterých jsem se ptala: „*Jak poznáte, že mluví Čech?*“. Jednoznačně vedla odpověď, že **čeština je ve srovnání s němčinou monotónní, zaměňujeme krátké a dlouhé vokály a vždycky nás zradí L.**

Pokusím se tedy seřadit nejčastější chyby, které mi Češi děláme při výslovnosti německého jazyka:

1) Obecně nedůsledná artikulace u vokálů – A, E, I, O, U

Ústní pohyb (die Mundbewegung) je daleko menší než v němčině. Obzvláště labiální vokály (kde zapojují rty) O a U jsou v našem rodném jazyce vyslovovány ve srovnání s němčinou doslova ledabyle.

• *možné odstranění problému:*

- ✓ Návěst před zrcadlem/zrcátkem, bez zvuku jen pohybují pusou, pokud mám možnost pracovat ve dvojici, druhý student hádá dle tvaru pusy vyslovenou samohlásku.

- ✓ Pomocí gumičky na prstech ruky imituji tvar, nastavení polohu rtů (dle skupiny; v některých třídách se jedná o výzvu střelby gumičky po spolužácích).

2) Německé *E* na konci slova

- *možné odstranění problému*

- ✓ Nadechnu se, ramena zvednu směrem k uším a při výdechu klesnu rameny a zároveň vyslovím **e**, vlastně ho skoro nevyslovím, říkáme, že jej polknu: die Sprache, ich spiele, bitte, danke, entschuldige.

3) Německé *E* před souhláskou *H* nebo uprostřed slova po jedné souhlásce

- *možné odstranění problému*

- ✓ Při výslovnosti např. ve slově sehen, zehn, leben, geben, nehmen důsledně dbám na pohyb koutků úst směrem nahoru, jako bych se chtěla usmát. Upozorním studenty, ať úsměv vědomě přehání a *E* vyslovují dlouze.

4) Přehlásky + *Y*

- *možné odstranění problému*

- ✓ **Ü** – našpulíme pusu na české **U** a vyslovíme **I**, pozor vyslovujeme i v případě **Y** (Psychologie, Physik, typisch)

Obr. 4 Nákres úst při tvorbě Ü

[online] Dostupné z: <https://www.sprichschoen.de/tipps-zur-deutschen-aussprache/7/>

- ✓ **Ö** – našpulíme pusu na české O a vyslovíme E. Výrazy opakujeme, výslovnost přeháníme, všichni dohromady (studenti se tak nestydí), každý sám, ve dvojicích, poslech cvičení a nápodoba vzoru.
- ✓ **Ä** – pusu nastavíme do A a vyslovíme E, netřeba trénovat, je velmi podobné českému É

5) Přídechové hlásky *P,T,K*

• *možné odstranění problému*

- ✓ studenti si vezmou papír a oběma rukama drží papír/ubrousek před ústy, při výslovnosti *p* se musí ubrousek pohnout/zavlnit. Vyslovuji *P* společně s hláskou *H* – *PH*, jako bych foukla do odkvetlé pampelišky, stejně tak *TH*. Zkusím studentům vysvětlit, jaký je rozdíl mezi českým *T* a německým *T*. Při výslovnosti českého *T* je jazyk opřený o zadní část horních zubů. V případě německého *T* musím špičku jazyka posunout směrem dozadu k alveole na tvrdou dásně.

- ✓ Studenti zkusí přidechové hlásky nejdřív aplikovat na českou větu:

Kharel phophisuje kharthon.

Vysvětlím jim, že přesně takto komicky zní věta v němčině, pokud přidech u těchto hlásek nepoužiji.

6) Německé CH – ich Laut, ach Laut

- *možné odstranění problému*

- ✓ Je potřeba studentům vysvětlit, že v němčině existují 2 druhy CH:

1. Měkké *ch* ve slově *Ich, Milch, die Pflicht, das Licht* – mohu vyslovit jako české *ch + j*
2. Tvrdé *ch* ve slově *machen, lachen, die Sprache* – tvořené vzadu u čípku, to je to místo, které cítíme, když kloktáme

7) Suprasegmentální jevy – melodie, intonace, slovní a větný přízvuk

Do učebnic jsou zařazována cvičení na nácvik jednotlivých hlásek, někdy i suprasegmentální jevy – přízvuk slov, přízvuk ve větách, intonace, jazykolamy. Málokdy ale narazíme na delší výpovědní úsek. Když potom požádám studenty, aby četly souvislý text, soustředí se na jednotlivá slova, málokdy však na melodii jednotlivých úseků.

- *možné odstranění problému*

- ✓ Je proto důležité poslouchat i delší úseky a nutit studenty k nápodobě. Špatně vyslovovaná slova a úseky se snažit napodobit melodií a přízvukem, pomocí neutrální slabiky *la* nebo *ta*:

I – ta – li – e – nisch   *ta – ta – ta – tá - ta*

- ✓ Při poslechu delších úseků studenti zkouší napodobit pomocí šipky intonaci ve větě:

Wo gehst du denn hin?

Popř. přidat cvičení 6.1. ta – tá – ta – ta - ta ?

Ich gehe nach Hause.

ta – tá – ta – ta - tá – ta

8) Německé L

Z hlediska fonologie řadíme l mezi tzv. sonory, hlásky znělé. Akusticky je L bližší vokálům, ale z důvodu překážky, kterou musí při artikulaci překonávat, jej řadíme mezi konsonanty. V němčině se na stejném místě jako L tvoří např. i t, d, n, s, z, l, r.

- *možné odstranění problému*

- ✓ Střední část jazyka je celou plochou přilepená na horní tvrdou dásně. Vystřihnu si kus papíru, který bude představovat jazyka a vysvětlím rozdíl mezi polohou jazyka u českého a německého L.
- ✓ Pomůže představa psa, kterému je horko, má otevřenou pusku a vyplazený jazyk. Ve chvíli, kdy jazyk vrátí zpátky do pusy, je to přesně ta poloha jazyka, kterou potřebuji na správnou výslovnost německého L.

- PRAKTICKÉ IMPLIKACE NÁCVIKU VYBRANÝCH FONETICKÝCH PROBLÉMŮ V NĚMECKÉM JAZYCE

E NA KONCI SLOVA A HLÁSKY ICH

Píseň Summ, Summ, Summ

CÍL(e) VÝUKY: osvojování správné výslovnosti, E na konci slova a hlásky ICH
CÍLOVÁ SKUPINA: A01 – B1
JAZYK: německý
DOPORUČENÁ ČASOVÁ DOTACE: 10 minut
FORMA VÝUKY: samostatná, skupinová
POMŮCKY: pastelky, Arbeitsblatt

TEXT PÍSNÍČKY:

Summ, summ, summ! Bienchen summ herum!

Ei, wir tun dir nichts zuleide,

flieg nur aus in Wald und Heide!

Summ, summ, summ! Bienchen summ herum!

Summ, summ, summ! Bienchen summ herum!

Such in Blumen, such in Blümchen

dir ein Tröpfchen, dir ein Krümchen!

Summ, summ, summ! Bienchen summ herum!

Summ, summ, summ! Bienchen summ herum!

Kehre heim mit reicher Habe,

bau uns manche volle Wabe!

Summ, summ, summ! Bienchen summ herum!

POPIS AKTIVITY:

Děti poslouchají písničku nejdříve bez textu. Při druhém poslechu vybarvují žlutě slova, kde je koncovka –chen a zeleně hlásku –e na konci slova. Vyučující jim vysvětlí, že – chen se vyslovuje měkce. Pomohou si úsměvem. Hlásky –e na konci slova se nevyslovuje. Představí si, že jsou loutka na provázcích a např. ve slově *Heide* provázky povolí, ruce jakoby spadnou dolů

a zároveň polknou hlásku –e. Při třetím poslechu společně předvádějí. Střídají úsměv a loutku.

KONTROLA + HODNOCENÍ:

Kontrolu provádí učitel během barevného podtrhávání výslovnostních jevů, pak společně s dětmi předvádí písničku.

ŘEŠENÍ:

Summ, summ, summ! Bienchen summ herum!

Ei, wir tun dir nichts zuleide,

flieg nur aus in Wald und Heide!

Summ, summ, summ! Bienchen summ herum!

Summ, summ, summ! Bienchen summ herum!

Such in Blumen, such in Blümchen

dir ein Tröpfchen, dir ein Krümchen!

Summ, summ, summ! Bienchen summ herum!

Summ, summ, summ! Bienchen summ herum!

Kehre heim mit reicher Habe,

bau uns manche volle Wabe!

Summ, summ, summ! Bienchen summ herum!

NÁCVIK SPRÁVNÉ VÝSLOVNOSTI HLÁSEK „CH“, „R“, „Ü“, „A“ píseň Summ, summ, summ

CÍL(e) VÝUKY: Nácvik správné výslovnosti hlásek „ch“, „r“, „ü“, „a“
CÍLOVÁ SKUPINA: A1–A2
JAZYK: německý
DOPORUČENÁ ČASOVÁ DOTACE: 10 minut
FORMA VÝUKY: samostatná
POMŮCKY: AV technika, vtištěný text písně

TEXT PÍSNIČKY:

Summ, summ, summ! Bienchen summ herum!

Ei, wir tun dir nichts zuleide,

flieg nur aus in Wald und Heide!

Summ, summ, summ! Bienchen summ herum!

Summ, summ, summ! Bienchen summ herum!

Such in Blumen, such in Blümchen

dir ein Tröpfchen, dir ein Krümchen!

Summ, summ, summ! Bienchen summ herum!

Summ, summ, summ! Bienchen summ herum!

Kehre heim mit reicher Habe,

bau uns manche volle Wabe!

Summ, summ, summ! Bienchen summ herum!

POPIS AKTIVITY:

Děti poslouchají písničku, poté si písničku přečtou jako text (nejprve skupinově s učitelem, kdy učitel dbá na správnou výslovnost vybraných hlásek), potom žáci sborově opakuji a následně opakuje každý žák samostatně se zaměřením na správnou výslovnost. Učitel může použít zrcátko, aby žáci měli kontrolu své vlastní výslovnosti.

KONTROLA:

Kontrolu provádí učitel během celé aktivity se zaměřením na správnou výslovnost vybraných hlásek.

RUSKÝ JAZYK

• PROBLÉMOVÉ OBLASTI VÝSLOVNOSTI

Mezi psychofyziologickými základy asimilace fonetického systému ruského jazyka českými studenty hraje velmi důležitou roli vliv znalostí rodného jazyka na asimilaci zvukové stránky studovaného jazyka. Ruština a čeština jsou úzce související jazyky. Na proces osvojování ruského jazyka má přirozený vliv skutečnost, že se student, který se začíná prakticky, ve větší či menší míře, učit ruštinu, zná svůj vlastní jazyk. Faktem je, že v důsledku kontaktu systémů českého a ruského jazyka ve vědomí studenta jsou dovednosti přeneseny z rodného jazyka do oblasti studovaného jazyka. Vliv znalosti rodného jazyka na osvojení ruského jazyka může být neutrální, pozitivní nebo negativní.

V této stati vycházíme zejména z přístupu k didaktice fonetiky pro české studenty autorů Jelínka, Purma a Veselého, jejichž systematizace je pro naše potřeby nejvhodnější. Není pochyb o tom, že při studiu ruského jazyka českými studenty obecně převažuje pozitivní vliv (pozitivní transfer), který se v relativně velké míře projevuje v oblasti slovní zásoby a gramatiky (zde v poněkud menší míře), jakož i přirozeně ve formování komunikativní kompetence studentů při čtení a poslechu. Ve srovnání s tím existují při asimilaci fonetického systému ruského jazyka jen omezené možnosti využití pozitivního přenosu z rodného jazyka. Například český student snadno asimiluje výslovnost často se vyskytujících ruských slabik де, те, не; ди, ти, ни; дя, тя, ня; дю, тю, ню atd. (rozdíl ve výslovnosti v obou jazycích je nevýznamný), zatímco u mluvčích neslovanských jazyků je to spojeno s velkými obtížemi.

Avšak při výuce ruštiny v našich podmínkách hraje důležitou roli také negativní dopad znalosti rodného jazyka (interference, negativní transfer), projevující se v porušování norem cílového jazyka pod vlivem návyků z rodného jazyka. Je třeba mít na paměti, že při zvládnutí zvukové stránky ruského jazyka se do popředí dostává interference z rodného jazyka studentů. V této oblasti se rozlišují dva typy interlingvální interference. Jedná se na jedné straně o takzvanou **fonopercepční interferenci** a na druhé straně o takzvanou **fonoproduktivní interferenci**.

- 1) **Fonopercepční interference** nastává v procesu poslechu, nebo například během vnímání ústní zprávy. Jde o to, že mluvčí konkrétního jazyka zpočátku vnímá zvuky cizího jazyka, a to prostřednictvím fonetického systému svého rodného jazyka. V důsledku toho „uslyší

fonetické rozdíly a obecně fonetické rysy, které jsou v jeho rodném jazyce, a - bez hlubšího studia - neslyší specifické rysy cizího jazyka.“ Například český student, který se začíná učit ruštinu, zdá se, že ve frázi *мясо с картошкой* slyší na konci slova maso [o], i když tam byl vysloven silně redukovaný zvuk, označený ve fonetickém přepisu symbolem [ɤ]; podobně nejprve český student ve slovech *фильм, культура* atd. „neslyší“ měkké [л'] atd. Oproti tomu Rus vnímá české dlouhé samohlásky ne jako dlouhé, ale jako přízvučné, protože v jeho rodném jazyce není rozdíl mezi krátkými a dlouhými samohláskami. Jakmile český student zvládne správnou ruskou výslovnost, tento typ interference postupně mizí.

- 2) Fonoproduktivní interference** se projevuje v procesu mluvení a spočívá v přenosu dovedností výslovnosti z rodného jazyka do ruského jazyka. V tomto případě je tento negativní přenos podporován skutečností, že při produkci ústní řeči, zejména spontánního charakteru, by se měl řečník soustředit na obsah jeho promluvy, a nikoli na její zvukovou realizaci. Časté chyby studentů ve výslovnosti odpovídajících segmentálních a suprasegmentálních jevů se vyskytují nejen v počátečním stadiu výuky ruského jazyka, ale také v jeho přechodných a pokročilých stádiích, protože rozvinuté výslovnostní dovednosti lze snadno narušit pod vlivem automatických schopností výslovnosti v rodném jazyce. V oblasti artikulace segmentálních jevů patří k typickým chybám českých studentů nedodržování měkkosti souhlásek, které nejsou přítomné ve fonetickém systému jejich rodného jazyka, zejména ruština [л'], [п'], ve slovech *только, сто́ль, серъга, менерь* atd.; problémy taktéž vyvstávají při správné výslovnosti ruských souhlásek [ж], [ш], [ц], [л] a ruské samohlásky [ы].

Silná interference se projevuje v oblasti fonetické realizace suprasegmentálních jevů ruského jazyka. K typickým znakům ruštiny s českým akcentem patří především nedodržování správné **síly** a **délky** přízvučných slabik a s tím spojená kvantitativní redukce nepřízvučných slabik (jejich nedostatečné redukce a oslabení), což narušuje charakteristickou expresivitu dynamiky a rytmu ruské řeči.

Interference ze strany rodného jazyka zesiluje při vyslovování ruských slov (jejich tvarů), v návaznosti na podobnost grafémů s českými slovy stejného významu nebo jim velmi blízkými. Pokud student vyslovuje slova *школа,*

фильм, slovesné tvary я пишу, мы пишем atd. stejně jako v češtině dělá několik vážných ortoepických chyb.²

Na úrovni **melodie** ruské řeči patří mezi nejčastější chyby českých studentů mimo jiné nesprávná intonace **tázacích vět** s tzv. **uzavřenou otázkou** (na kterou odpovídají ano nebo ne) např. *Вы были в театре?* (Да, были.) - *Вы были в театре?* (Нет, на концерте.). Jedná se o intonační konstrukci IK-3 dle systému E.A. Bryzgunové.³

Výběr fonetického minima pro české studenty

Otázka zásad, které je třeba dodržovat při výběru fonetického minima, je v odpovídajících lingvi-didaktických pracích řešena různými způsoby. V tomto případě lze za hlavní principy považovat následující:

- 1) **Princip dodržování komunikačních potřeb** (s přihlédnutím ke sledovanému cíli), jehož podstatou je, že odchylky výslovnosti by neměly rušit mluvčí ruského jazyka (a obecně osoby, které tento jazyk dobře ovládají).
- 2) **Princip reprezentativnosti ve vztahu k fonetickému (fonologickému) systému ruského jazyka**, jehož podstata tkví v tom, aby studenti v procesu přijímání a produkování zvukového textu rozlišovali mezi významnými jednotkami (fonémy), jinými slovy, aby dokázali poznat zvukové kontrasty vlastní tomuto fonetickému systému. Kromě toho je třeba stále dodržovat takzvanou fonetickou normu, která představuje tradiční implementaci fonetických pravidel pro daný jazyk. Například v ruském fonetickém systému neexistuje opozice nosových a nenosových samohlásek (jako je tomu například ve francouzštině), avšak fonetická norma ruského jazyka zakazuje vyslovovat jakoukoliv ruskou samohlásku jako nazálu.
- 3) **Princip srovnání fonetického systému ruského jazyka s fonetickým systémem mateřského jazyka studentů**, jehož výsledky mají velký vliv na výběr fonetického minima (a samozřejmě na metodu výuky odpovídajících segmentálních a suprasegmentálních jevů). Tyto principy spolu souvisí a doplňují se. Například ve fonetickém systému ruského jazyka existuje opozice souhlásek, pokud jde o tvrdost a měkkost. Nedodržení distinktivní funkce tvrdých a měkkých souhlásek v projevu cizince může narušit proces komunikace s rodilým ruským mluvčím. Fonetické minimum pro české studenty zároveň zahrnuje výslovnost pouze

---

² JELÍNEK, Stanislav, Radko PURM a Jiří VESELÝ. *Didaktika ruského jazyka: Vybrané kapitoly*. 3. vyd., rozš. a upr. Hradec Králové: Gaudeamus, 2003.

³ tamtéž

párových tvrdých a měkkých souhlásek, které se v českém jazyce nenacházejí (a samozřejmě také tvrdé [л]).

V mnoha pojednáních, věnujících se nácviku fonetiky můžeme najít téměř totožné parametry výběru fonetického minima. Jelínek s Purmem a Veselým pak nastiňují, že **fonetické minimum** pro české studenty zpravidla zahrnuje následující jevy fonetického systému ruského jazyka:

- **intenzita** ruského dynamického přízvuku a související redukce nepřízvučných slabik (včetně výslovnosti nepřízvučných [o], [a], [э], které procházejí nejen kvantitativní, ale i kvalitativní redukcí);
- **základní intonační konstrukce**, tedy ИК-1, ИК-2, ИК-3, ИК-4, ИК-5 dle systému E.A. Bryzgunové;
- výslovnost samohlásky [ы];
- výslovnost měkkých nepárových samohlásek, které nejsou součástí českého fonetického systému [б'], [п'], [м'], [в'], [ф'], [с'], [з'], [л'], [р'], [г'], [к'], [х'];
- výslovnost tvrdé souhlásky [л];
- výslovnost tvrdých nepárových souhlásek [ж], [ш], [ц];
- výslovnost měkké nepárové souhlásky [ч'] a fonémy vyjádřené grafémem, щ;
- spojitá výslovnost předložek následovaná slovem začínajícím samohláskou například, *в окне [в кн]*, a také příklady spojitě výslovnosti typu *с Иваном [сыванъм]*;
- výslovnost koncovek *-ого, -его*;

výslovnost přípony *-ся* společně s předchozí souhláskou u zvrtných sloves, tedy u sloves zakončených na *-ться, -тся*.

Základní metody výuky zvukové stránky ruského jazyka

Jak uvádí Jelínek s Purmem a Veselým, při výuce suprasegmentálních a segmentálních jevů fonetického systému ruského jazyka se používají dvě následující hlavní metody, především metoda imitace a metoda popisu artikulační práce řečových orgánů.

Metoda **imitace** (napodobování správné výslovnosti), se skládá ze dvou základních fází:

- a) **poslechu** ukázky vytvořené učitelem (pokud ovládá ruskou výslovnost) nebo nahrávky (ukázkový zvukový text rodilého mluvčího ruského jazyka);

b) reprodukce této ukázky žáky

Podstatou metody **popisu artikulační práce řečových orgánů** a v některých případech i akustického efektu je to, že po zobrazení výslovnosti daného zvuku (slabiky, slova, fráze, věty) učitel vysvětlí jejich artikulaci a snaží se spojit toto vysvětlení s odpovídajícími kinestetickými vjemy. V tomto případě se používají grafická schémata řečových orgánů (grafický obraz pohybu tónu v dané intonační struktuře), stejně jako v některých případech fonetická transkripce.

Je třeba zdůraznit, že napodobování a popis artikulační činnosti řečových orgánů jsou dvě vzájemně provázané a doplňkové metody. Jinými slovy, v procesu výuky výslovnosti cizího jazyka by mělo být organicky kombinováno napodobování poslouchaného vzorku s vědomou kontrolou artikulace.

Při výběru metod výuky zvukové stránky ruského jazyka je nutné vzít v úvahu dva základní faktory:

„Za prvé je to věk studentů. V nižších ročnících základní školy zaujímá hlavní místo napodobování zvukové formy ruského jazyka doplněné elementárním vysvětlením metody artikulace. Současně se často používají různé asociativní techniky typu: Děti, zkusíme, jak parní lokomotiva dělá uyx-uyx-uyx-uyx (příprava na výslovnost souhlásky [u]). Pokud se počáteční výuka ruského jazyka odehrává na střední škole, významně se zvyšuje role popisu artikulační práce řečových orgánů.“⁴

„Zadruhé, role těchto dvou metod je dána povahou získaného prvku fonetického systému ruského jazyka. Například ve srovnání s výukou segmentálních jevů (samohlásek a souhlásek) při asimilaci suprasegmentálních jevů, zejména melodie ruské řeči, hraje napodobování větší, dalo by se říct rozhodující roli, která má odpovídající fyziologický základ.“⁵

---

⁴ JELÍNEK, Stanislav, Radko PURM a Jiří VESELÝ. *Didaktika ruského jazyka: Vybrané kapitoly*. 3. vyd., rozš. a upr. Hradec Králové: Gaudeamus, 2003.

⁵ tamtéž

- ПРАКТИКÉ IMPLIKACE NÁCVIKU VYBRANÝCH FONETICKÝCH PROBLÉMŮ V RUSKÉM JAZYCE

**ПРОИЗНОШЕНИЕ ЗВУКА П
НЕНÍ П JAKO П
píseň Мы запели песенку**

CÍL(e) VÝUKY: procvičit výslovnost, procvičit výslovnost tvrdého a měkkého „п“
CÍLOVÁ SKUPINA: věk 12–18 let / jazyková úroveň A2
JAZYK: ruský
DOPORUČENÁ ČASOVÁ DOTACE: 10 minut
FORMA VÝUKY: samostatná práce
POMŮCKY: vytištěný text písně, pracovní list

TEXT PÍSNÍČKY:

Солнышко лучистое

Улыбнулось весело,

Потому что мамочке

Мы запели песенку.

Refrén:

Песенку такую:

Ля–ля–ля!

Песенку простую:

Ля–ля–ля!

За окном воробушки

Закружились весело,

Потому что мамочке

Мы запели песенку.

Refrén:

Песенку такую:

Ля–ля–ля!

Песенку простую:

Ля–ля–ля!

Ручейки весенние

Зазвенели весело,

Потому что мамочке

Мы запели песенку.

Refrén:

Песенку такую:

Ля–ля–ля!

Песенку простую:

Ля–ля–ля!

Первые подснежники

Закивали весело,

Потому что мамочке

Мы запели песенку.

Refrén:

Песенку такую:

Ля–ля–ля!

Песенку простую:

Ля–ля–ля!

POPIS AKTIVITY:

Žáci poslouchají píseň a pozorně sledují text. Snaží se vypsát všechna slova, která začínají souhláskou „п“. Tato slova pod kontrolou učitele vyslovují nahlas.

KONTROLA:

Kontrola a hodnocení probíhá průběžně v hodině pod přímou kontrolou vyučujícího.

ŘEŠENÍ:

Vypište všechna slova začínající souhláskou „п“, napište je a nahlas vyslovte: потому что, песенку, простую, первые, подснежники.

УПРАЖНЕНИЯ

Выпишите все слова, начинающиеся с согласного «п», потом их прочитайте вслух:

Придумайте пять слов, в которых появляется согласный звук «п», и напишите их. Потом их прочитайте вслух:

FRANCOUZSKÝ JAZYK

• PROBLÉMOVÉ OBLASTI VÝSLOVNOSTI

Základem pro správnou výslovnost v každém cizím jazyce, tedy i ve francouzštině, jsou poslechová a percepční cvičení, s vazbou na diskriminaci v percepci a imitaci v produkci. Proto by právě tato cvičení měla v dostatečném množství figurovat v používaných cizojazyčných materiálech/učebnicích a měl by jim být ve výuce věnován adekvátní prostor. V současných učebnicích francouzštiny jsou samozřejmě zastoupena cvičení zaměřená na výslovnost, ne vždy ale odpovídají skutečným potřebám žáků, nenavazují na sebe, nezávisle na sobě jsou procvičovány jednotlivé jevy, mnohdy postrádáme globální koncepci.

Častým zdrojem výslovnostních chyb v počátcích učení se cizímu jazyku je interference mateřského a cizího jazyka. Z vlastní dlouholeté zkušenosti s výukou fonetických disciplín na Pedagogické fakultě UHK, se středoškolskou výukou francouzského jazyka, s pravidelným kontaktem s prostředím výuky francouzštiny na základních a středních školách v rámci pedagogických praxí studentů a také na základě výsledků výzkumu s foneticko-didaktickým zaměřením, který byl realizován jako součást vlastní disertační práce, uvádíme nejčastější problematické prvky, se kterými se setkáváme ve výslovnosti francouzského jazyka.

Segmentální rovina

Na segmentální úrovni mají čeští žáci a studenti potíže zejména s výslovností **vokálů**, jejichž registr je ve francouzštině mnohem obsáhlejší a rozmanitější než v naší mateřštině, např. ve FJ rozlišujeme 6(7) E oproti jedné hlásce E v ČJ. Jedná se především o jejich **zaokrouhlenost/nezaokrouhlenost, otevřenost/uzavřenost a nosovost**, charakteristiky, které nejsou přítomny v českém vokalickém systému. Naopak kvantita samohlásek (krátké/dlouhé samohlásky) není funkční ve francouzštině.

Doporučujeme zaměřit se na problémové fonémy a věnovat se jejich nácviku se zaměřením na jejich odlišné distinktivní rysy. Konkrétně lze takto nacvičovat například:

- *nosové samohlásky*;
- *ostré [I] oproti zaokrouhleným [Y] a [U]*;
- *otevřené E oproti zavřenému E*;
- *E instable (caduc/maintenu/muet)*.

Francouzské souhlásky většinou nejsou, vzhledem k podobnosti s jejich výslovností v češtině, pro české mluvčí příliš problematické. Zde je vhodné upozornit na asimilaci ve výslovnosti, sonorizaci a desonorizaci souhlásek.

Nelze dále opomenout tzv. **polohlásky** (ve francouzštině rozlišujeme tři) [ɥ], [j], [w], které naopak v češtině neexistují, a tudíž se s nimi žáci setkávají v hodinách francouzštiny zcela poprvé. Následující příklad uvádíme pro ilustraci odlišnosti těchto polohlásek, na kterou je třeba ve výslovnosti upozornit, neboť má rovněž distinktivní funkci: *miette* [mjɛt] – *mulette* [myɛt] – *mouette* [mwɛt].

Suprasegmentální rovina

Na suprasegmentální úrovni francouzské výslovnosti se jedná především o následující oblasti, které jsou pro české mluvčí problematické a na které je třeba zaměřit pozornost hned od počátku výuky:

- **přízvuk**, který je ve francouzském jazyce kladen na poslední vyslovenou slabiku slova/rytmické skupiny;
- **rytmické skupiny** (významové celky), které čeští žáci často nerespektují v mluveném projevu ve francouzštině;
- **vázání a navazování** (vokálníké a konsonantické), které souvisí s předchozím bodem rytmických skupin;
- **intonace**, která je oproti české promluvě výraznější a má funkce rovněž syntakticko-segmentační či distinktivní.

Každopádně roviny segmentální a suprasegmentální spolu úzce souvisejí – nízká úroveň projevu v rovině suprasegmentální produkuje mnohé chyby na úrovni segmentu a naopak, z toho důvodu je doporučeno neupozadovat ani jednu rovinu. Učebnice a cvičebnice obvykle správně začínají suprasegmentální rovinou a nácvikem přízvuku, intonace a navazování a vázání. Učitel nejen v počáteční fázi hraje významnou roli, a to jako vzor kultivované výslovnosti, jak

bylo zmíněno výše, ale i pro vysvětlení a demonstraci toho, jak je třeba nastavit ústa a jazyk pro výslovnost, a neméně potom pro již zmiňovanou zpětnou vazbu vedoucí k identifikaci chyby a následné (auto)korekci.

- **PRAKTICKÉ IMPLIKACE NÁCVIKU VYBRANÝCH FONETICKÝCH PROBLÉMŮ VE FRANCOUZSKÉM JAZYCE**

V další části textu uvádíme dvě **aktivity k využití v hodinách francouzského jazyka**, první z nich se věnuje výslovnosti na segmentální rovině a druhá na rovině suprasegmentální. Aktivity byly navrženy se zařazením francouzských lidových písní, jejichž nahrávky jsou k dohledání na internetu. Jelikož se francouzský jazyk obvykle nevyučuje na 1. stupni ZŠ, uvádíme jako cílovou skupinu žáky 2. stupně ZŠ, kdy se na českých školách začíná vyučovat povinně druhý cizí jazyk.

ROZLIŠENÍ VÝSLOVNOSTI NOSOVÝCH SAMOHLÁSEK **píseň Sur le pont d'Avignon**

CÍL VÝUKY: Žáci rozliší 3 nosové samohlásky a aplikují jejich správnou výslovnost ve FJ.
CÍLOVÁ SKUPINA: věk 12 let, jazyková úroveň A1
JAZYK: francouzský
DOPORUČENÁ ČASOVÁ DOTACE: 15-20 minut
FORMA VÝUKY: hromadná výuka, skupinová práce
POMŮCKY: AVT, nahrávka + text písně Sur le pont d'Avignon

TEXT PÍSNĚ:

Refrain:

Sur le pont d'Avignon,

on y danse, on y danse,

sur le pont d'Avignon,

on y danse tous en rond.

1. Les belles dames font comme ça,

et puis encore comme ça.

2. Les beaux messieurs font comme ça,

et puis encore comme ça.

3. Les militaires font comme ça,

et puis encore comme ça.

4. Les blanchisseuses font comme ça,

et puis encore comme ça.

POPIS AKTIVITY:

Žáci si společně poslechnou francouzskou lidovou píseň Sur le pont d'Avignon.

Na základě poslechu písně rozlišují jednotlivé nosové samohlásky ve francouzštině. Společně ve třídě si ujasní, které nosové samohlásky ve francouzštině existují, a ke každé uvedou příklad slova.

Žáci se rozdělí do skupin, každá skupina dostane text písně, hledají v textu písně výskyt nosových samohlásek [ã], [õ] (nosovka [ẽ] se v písni nevyskytuje), zapíší si všechna slova, která dané nosovky obsahují, a rozdělí je do dvou sloupečků podle výslovnosti [ã], [õ]. Zároveň znovu poslouchají píseň.

Společně ve třídě sdílejí výsledky skupinové práce.

Každý si zapíše do sešitu k zadaným dvěma nosovkám aspoň 3 příklady slov z písně, doplní vlastní příklady známých slov pro nosovku [ẽ]. Zápis může být doplněn dalšími známými slovy, která dané nosovky obsahují.

Každá skupina vymyslí minimálně jednu další sloku písně, kde se bude vyskytovat nosová samohláska [ẽ]. Skupiny přečtou/zazpívají svou sloku ostatním.

KONTROLA:

Společná kontrola ve třídě se zápisem do sešitu.

3 voyelles nasales en français

[ẽ]: main, train, moins, informer, bien, un, ...

[ã]: danse, en, encore / France, ans, quand, ...

[õ]: pont, Avignon, on, rond, font / maison, mon, bon, ...

MOŽNÁ VARIACE:

S ohledem na probíranou látku lze upravit sloky písničky tak, aby byla každá nosová samohláska v textu zastoupena.

Např.:

/ɛ/: Les **lapins/chiens/Autrichiens/Canadiens** font comme ça,

Et puis encore comme ça.

/ã/: Les **chanteurs/kangourous/mamans/Anglais** font comme ça,

Et puis encore comme ça.

/õ/: Les **garçons/uncles/pompiers/cochons** font comme ça,

Et puis encore comme ça.

ŘEŠENÍ:

Sur le **pont d'Avignon**,

On y **danse**, on y **danse**,

Sur le **pont d'Avignon**,

On y **danse** tous **en rond**.

Les **belles dames** font comme ça,

Et puis **encore** comme ça

Les **beaux messieurs** font comme ça,

Et puis **encore** comme ça

Les **militaires** font comme ça,

Et puis **encore** comme ça

Les **blanchisseuses** font comme ça,

Et puis **encore** comme ça

ROZKAZ – HRAJEME SI S HLASEM

píseň Ainsi font, font, font

CÍL VÝUKY: Žáci tvoří jednoduché věty v rozkazovacím způsobu kladném i záporném. Soustředí se také na suprasegmentální rovinu výslovnosti, na práci s hlasem, používají mimoverbální komunikaci.
CÍLOVÁ SKUPINA: věk 12-15 let, jazyková úroveň A1
JAZYK: francouzský
DOPORUČENÁ ČASOVÁ DOTACE: 15 minut
FORMA VÝUKY: hromadná výuka, samostatná práce, práce ve dvojici
POMŮCKY: AVT, nahrávka + text písně Ainsi font, font, font

TEXT PÍSNĚ:

Refrain:

Ainsi font, font, font,
les petites marionnettes,
ainsi font, font, font,
trois petits tours et puis s'en vont.

1. Les mains aux côtés,
sautez, sautez marionnettes,
les mains aux côtés,
marionnettes recommencez.

2. La taille courbée,
tournez, tournez, marionnettes,
la taille courbée,
marionnettes, recommencez.

POPIS AKTIVITY:

Aktivita předpokládá znalost základního tvoření rozkazovacího způsobu ve FJ.

Žáci si společně poslechnou francouzskou lidovou píseň Ainsi font, font, font.

Vyučující promítne text písně, úkolem žáků je vyhledat ve slokách písně všechna slovesa v rozkazovacím způsobu, pracují samostatně, či ve dvojici. Tato slovesa zapíší na tabuli.

Vyučující položí otázku, jak se asi vytvoří rozkaz v záporu, žáci odpovídají, řešení zapíší do sešitu a na tabuli.

Každý žák si vylosuje lísteček se slovesem v infinitivu se zadáním, zda má tvořit rozkaz kladný, či záporný, a s emocí/pocitem, kterou má vyjádřit (tvoří rozkaz pro 2. os. mn. č.). Ostatní hádají danou emoci/pocit. Aktivita může probíhat společně ve třídě, nebo ve skupinách.

Žáci utvoří kruh, jeden z žáků vylosuje lísteček se slovesem v infinitivu, tentokrát se sám rozhodne, zda utvoří rozkaz kladný/záporný. Otočí se na spolužáka po své levici a co nejtišším hlasem řekne daný rozkaz a doplní ho gestem, opět co nejmenším (tvoří rozkaz pro 2. os. j. č.). Tento spolužák to po něm zopakuje, jenom přidá na intenzitě hlasu i gesta. Takto se postupuje, dokud rozkaz neobejde celý kruh, k odesílateli dojde jako velmi hlasitý s obrovským gestem. Aktivita se opakuje vždy s jiným lístečkem a jiným začínajícím žákem.

Každý žák zapíše do sešitu 5 rozkazů kladných a 5 záporných, střídá osoby – 2. os. j. č., 2. os. mn. č., 1. os. mn. č.

KONTROLA:

V průběhu aktivity je kontrolována správná výslovnost a gramatické tvoření rozkazovacího způsobu, a to vyučujícím i žáky navzájem.

MATÉRIÁL V VYTISKNUTÍ – LÍSTEČKY:

PARTIR (záporný, smutek)	SORTIR tout de suite (kladný, naštvanost)	VENIR demain (kladný, lhostejnost)	VENIR pour le weekend (kladný, radost)
CHANTER cette chanson (kladný, nadšení)	SONNER (záporný, zděšení)	FERMER la fenêtre (kladný, strach)	ALLER en Chine (záporný, obavy)
ARRÊTER (kladný, znechucení)	REGARDER ce film (záporný, nuda)	ATTENDRE (záporný, ironie)	TROUVER mon stylo (kladný, naštvanost)
FAIRE votre devoir (záporný, lhostejnost)	PARLER (kladný, radost)	CHANTER (záporný, ospalost)	PARLER (záporný, rozhodnost)

téléphoner	manger	oublier	remercier
voyager	rester	attendre	écouter
imaginer	finir	réfléchir	travailler
chercher	commencer	réagir	choisir

ŘEŠENÍ:

1. Ne partez pas! Sortez tout de suite! Venez demain! Venez pour le weekend! Chantez cette chanson! Ne sonnez pas! Fermez la fenêtre! N'allez pas en Chine! Arrêtez! Ne regardez pas ce film! N'attendez pas! Trouvez mon stylo! Ne faites pas votre devoir! Parlez! Ne chantez pas! Ne parlez pas!

2. Téléphone! Mange! Oublie! Remercie! Voyage! Reste! Attends! Ecoute! Imagine! Finis! Réfléchis! Travaille! Cherche! Commence! Réagis! Choisis!,
nebo v záporu

POUŽITÉ ZDROJE:

BESEDOVÁ, P., KROUPOVÁ, L. (2020) *Zpíváme si v cizích jazycích*. Hradec Králové: Gaudeamus.

JELÍNEK, S., PURM, R., VESELÝ, J. (2003). *Didaktika ruského jazyka: Vybrané kapitoly*. Hradec Králové: Gaudeamus.

JONES, D. (1958). *An Outline of English Phonetics*. Cambridge: Cambridge University Press.

MÁDLOVÁ, M. (2018). *Využití multimédií k posilování řečové dovednosti poslechu s porozuměním u studentů francouzského jazyka*. Disertační práce. Praha: Univerzita Karlova.

RAUSCH, R., RAUSCH, I. (1991). *Deutsche Phonetik für Ausländer*. Leipzig: Langenscheidt

SKALIČKOVÁ, A. (1987). *Fonetika současné angličtiny*. Praha: SPN